

FUNKCIJU AUDITA DARBA GRUPA

VALSTS TIESU EKSPERTĪŽU IESTĀDĒS

29.05.2009. Nr.

RĪGĀ

FUNKCIJU AUDITA ZIŅOJUMS

Auditējamās jomas vispārējs apraksts

[1] Valsts tiesu ekspertīžu iestādes darbojas, lai nodrošinātu tiesas un pirmstiesas izmeklēšanas iestādes ar tām lietās izspriešanai nepieciešamo informāciju par faktiem kriminālprocesā, administratīvajā procesā un civilprocesā.

Eksperta atzinums lietā tiek pieprasīts gadījumos, kad lietai nozīmīgu apstākļu noskaidrošanai nepieciešamas speciālas zināšanas medicīnā, tehnikā, mākslā vai kādā citā nozarē. Tiesu ekspertīžu iestādes un tiesu ekspertu darbu Latvijā reglamentē Tiesu ekspertu likums, kriminālprocesa likums un citi normatīvie akti. Tiesu eksperta likuma mērķis ir regulēt tiesu ekspertu profesionālo darbību, lai valstī nodrošinātu objektīvu, tiesisku un zinātniski pamatotu tiesu ekspertīzi. Tiesu eksperti atbilstoši Tiesu ekspertu likumam tiek sertificēti, taču sertifikācija nav obligāts priekšnoteikums tiesu ekspertīžu veikšanai. Procesā virzītājs ir tiesīgs atsevišķos gadījumos prasīt eksperta atzinumu arī tādai personai, kura nav sertificēta kā tiesu eksperts, taču kurai ir speciālas zināšanas konkrētajā jomā.

[2] Tā kā lielākā daļa valstī veikto tiesu ekspertīžu tiek veiktas kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu procesā ar mērķi nodrošināt valsts apsūdzības uzturēšanu, secināms, ka tiesu ekspertīžu veikšana ir valsts funkcija, kuras nodrošināšanas pienākums pirmkārt piekrīt valstij un vienīgi situācijā, kurā privātais sektors ir pietiekami gatavs un kompetents atsevišķu ekspertīžu veikšanā, šīs atsevišķās ekspertīzes būtu iespējams nodot privātajam sektoram. Vienlaikus, arī situācijā, kurā konkrētu ekspertīzi būtu iespējams nodot privātajam sektoram, tās veikšana kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu procesā joprojām būs jāapmaksā valstij. Līdz ar to šīs funkcijas nodošana privātajam sektoram neradīs valsts budžeta līdzekļu ietaupījumu.

[3] Lai tiesu ekspertu veiktās ekspertīzes būtu ticamas un uz tām varētu balstīt notiesājošu spriedumu, ekspertīze jāveic, izmantojot vispāratzītas un validētas metodes, kas nodrošina ekspertīžu pareizību un ticamību. Gan tiesu ekspertiem, gan ekspertīžu laboratorijām jāapliecina sava kompetence, piedaloties prasmes pārbaūžu vai starplaboratoriju salīdzinošās testēšanas programmās. Arī Hāgas programmas (The Hague Programme : strengthening freedom, security and justice in the European Union) ieviešanas plāns (Council and Commission Action Plan implementing the Hague Programme on strengthening freedom, security and justice in the European Union un Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: The Hague Programme: Ten priorities for the next five years - The Partnership for European renewal in the field of Freedom, Justice and Security) akcentē nepieciešamību veikt tiesu ekspertīžu iestāžu akreditāciju atbilstoši ISO 17025 vai ISO 17020 prasībām, kas nodrošina eksperta atzinuma kā pierādījuma atzīšanu citās Eiropas valstīs.

[4] Kvalitatīva tiesu eksperta darba pirmais priekšnosacījums ir kvalitatīvi izņemts ekspertīzes objekts – pierādījums, ko attiecīgi kvalificēta persona ir izņēmusi noziedzīga nodarījuma notikuma vietā vai ieguvusi no aizdomās turētās, apsūdzētās, tiesājamās vai cietušās personas. Tā kā noziedzīga nodarījuma vietā parasti nepieciešams izņemt daudzu veidu pierādījumus (pirkstu nospiedumu, šāvienu pēdas, asins pēdas, šķiedras un augsnes paraugus, u.c.), nav iespējams nodrošināt visu veidu ekspertu piedalīšanos noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vietas apskatē. Līdz ar to pierādījumu savākšana būtu jānodrošina attiecīgi apmācītam procesa virzītājam – kriminālistam, kurš ir kompetents visāda veida pierādījumu izņemšanā un to saglabāšanas nodrošināšanā, tiesu ekspertus noziedzīga nodarījuma vietas apskatē iesaistot vienīgi sevišķi sarežģītos gadījumos. Kriminālisti šobrīd tiek apmācīti Valsts policijas koledžā, tomēr kriminālistika mācību programmā ir iekļauta vispārējā līmenī un neparedz padziļinātu kriminālistu apmācību. Vienlaikus, kriminālistika kā atsevišķs mācību kurss šobrīd ir iekļauta Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes mācību programmā¹.

[5] Saskaņā ar Ministru kabineta 2007.gada 13.novembra noteikumiem Nr.753 „Noteikumi par tiesu ekspertīžu iestāžu sarakstu” Latvijā ir trīs tiesu ekspertīžu iestādes:

1. Valsts tiesu ekspertīžu birojs;
2. Valsts tiesu medicīnas ekspertīzes centrs;
3. Valsts SIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs”;

Papildus minētajam ar tiesu ekspertīžu veikšanu valstī nodarbojas sekojošu iestāžu struktūrvienības:

1. Valsts policijas Kriminālistikas pārvalde.
2. Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes Ekspertīžu dienests

Funkciju audita mērķis, uzdevumi un apjoms

[6] **Funkciju audita (FA) mērķis**² bija analizēt auditējamo iestāžu veicamās pārvaldes funkcijas un uzdevumus, lai apzinātu iespējas vienkāršot auditā iesaistīto iestāžu institucionālo struktūru, tādejādi samazinot valsts budžeta dotāciju un izdevumus attiecīgajās iestādēs un sniegtu priekšlikumus par konkrētu funkciju un uzdevumu nepieciešamību un iespējām tos deleģēt privātpersonām.

[7] FA uzdevums paredzēja³

1. Izvērtēt Valsts tiesu ekspertīžu biroja, Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes un Valsts tiesu medicīnas ekspertīžu centra funkcijas un uzdevumus;

2. Sagatavot informāciju par Valsts tiesu ekspertīžu biroja, Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes un Valsts tiesu medicīnas ekspertīžu centra funkciju un uzdevumu veikšanas apjomu, funkciju un uzdevumu īstenošanai izmantoto resursu, tai skaitā cilvēkresursu, atbilstību labumam, ko sabiedrība gūst no konkrētās funkcijas vai uzdevuma, kā arī funkciju un uzdevumu veikšanas nepieciešamību;

¹ http://www.lu.lv/jf/datnes2/kursuprogrammas_p09/Kriminalistika_p09.pdf

² Saskaņā ar **Funkciju audita plāna 2009.gada pirmajam pusgadam** 2.punktu (MK 03.03.2009 rīkojums Nr.147)

³ Saskaņā ar MP rīkojuma **Par funkciju audita darba grupu un funkciju audita veikšanu Valsts tiesu ekspertīžu birojā un funkcionāli saistītās iestādēs** (12.03.09. Nr.91) 3.punktu

3. Sagatavot priekšlikumus turpmākai rīcībai auditējamo institūciju darba efektivizēšanai;

4. Izvērtēt reorganizācijas rezultātā ietaupīto līdzekļu apjomu.

[8] **FA apjoms.** Audita gaitā tika konstatēts, ka Latvijā tiesu ekspertīzes tiek veiktas arī valsts SIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs” un Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes Ekspertīžu dienestā. Attiecīgi Funkciju audita apjoms tika paplašināts, aptverot arī valsts SIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs” un Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes Ekspertīžu dienestu.

[9] **FA gaitā :**

- veikta Valsts tiesu ekspertīžu biroja (VTEB), Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes (VPKP) un Valsts tiesu medicīnas ekspertīžu centra (VTMEC), SIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs” (RPNC) un Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes Ekspertīžu dienesta darbību regulējošo normatīvo aktu izpēte;
- veikta auditējamo iestāžu iesniegtās sākotnēji sagatavotās informācijas (saskaņā ar funkciju audita jomu regulējošajiem tiesību aktiem) analīze;
- organizēti institūciju apmeklējumi un vadošo amatpersonu intervijas;
- organizētas konsultācijas ar privātajiem ekspertiem un procesa virzītājiem un Valsts policijas koledžas vadību;
- veikta faktiskās situācijas apzināšanas rezultātā iegūtās informācijas analīze un secinājumu izdarīšana;
- FA darba uzdevums, apjoms un tā gaita tika prezentēta Saeimas Publisko izdevumu un revīzijas komisijas 2009.gada 1.aprīļa sēdē.

Funkciju audita gaitā konstatētās situācijas atspoguļojums, funkcijas, uzdevumi un riski

[10] Valsts tiesu ekspertīžu iestādes atbilstoši to darbību reglamentējošajiem dokumentiem veic tikai divas funkcijas, no kurām viena ir tiesu ekspertīžu veikšana, bet otra – metodiskās un konsultatīvās palīdzības sniegšana pamatā tiesībaizsardzības iestādēm. Valsts tiesu medicīnas ekspertīzes centra funkcija ir arī nodrošināt ārstniecības iestādes ar nepieciešamajiem audu transplantātiem un nodrošināt pēcdiploma izglītību (rezidentūru) tiesu medicīnas jomā. Šī darba vai tā atbalsta funkciju veikšanā ir iesaistīts viss attiecīgo iestāžu vai to struktūrvienību personāls (izņemot RPNC, kas veic arī ārstniecības un rehabilitācijas funkcijas, kuru auditēšana nav šī audita uzdevums, tāpēc šajā ziņojumā tās netiks apskatītas).

[11] Normatīvajos aktos nav noteikta atsevišķu tiesu ekspertīžu iestāžu kompetence konkrētu ekspertīžu veikšanā, līdz ar to ir izveidojusies situācija, kurā atsevišķus ekspertīžu veidus iespējams pasūtīt vairākās tiesu ekspertīžu iestādēs. Daļēji VPKP un VTEB kompetenci nosaka Ministru kabineta 2003.gada 29.decembra rīkojums Nr.825 „Par Valsts policijas reorganizāciju”, tomēr šajā rīkojumā nav noteikts visu ekspertīžu veidu sadalījums, un arī rīkojumā noteiktais sadalījums praksē netiek ievērots. Līdz ar to vislielākā pārklāšanās joprojām vērojama Valsts tiesu ekspertīžu biroja un Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes veiktajās ekspertīzēs (ieroču identifikācija, šāvienu pēdu un apstākļu izpēte, ieroču, speciālo pašaizsardzības līdzekļu un to munīcijas diagnostiskā izpēte, dzīvnieku matu izpēte, daktiloskopiskā identifikācija, papillārlīniju pēdu vizualizēšana, dokumentu tehniskā izpēte, reljefo

identifikācijas zīmju izpēte, informācijas tehnoloģiju izpēte, dokumentu materiālu izpēte, metālu un sakausējumu izpēte, naftas produktu un viegli uzliesmojošu vielu izpēte, šķiedru materiālu un to izstrādājumu izpēte, šāviena pēdu ķīmiskā izpēte, grafiskā izpēte, apavu un apģērba mehānisko bojājumu un atstāto pēdu izpēte, homoskopisko pēdu izpēte, mehanoskopisko pēdu izpēte, transportlīdzekļu atstāto pēdu izpēte. Atsevišķās jomās pārklājas arī Valsts tiesu medicīnas ekspertīžu centra un Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes darbs (cilvēka matu morfoloģiskā izpēte, cilvēka bioloģiskā materiāla DNS genotipa noteikšana,).

[12] Tā kā ekspertīžu iestāžu veiktās ekspertīzes pārklājas, informācijas apmaiņa iestāžu starpā ir apgrūtināta un nav maksimāli efektīva gan nesakārtotā normatīvā regulējuma, gan nepietiekamā tehniskā atbalsta dēļ. Informācijas apmaiņu neveicina arī iestāžu atsevišķi izveidotās datu bāzes un atšķirīgās ekspertīžu veikšanas metodes, kas neveicina ekspertīžu jomas attīstību (Piemēram, DNS datu bāze, pirkstu pēdu datu bāze, kas pieejamas tikai Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldei). Citos gadījumos pieeja starptautiskām datu bāzēm tiek dota tikai vienai iestādei un objektīvi nav iespējama šāda pieeja vairākām iestādēm ar līdzīgiem uzdevumiem. VPKP uzturētās datu bāzes ir operatīva rakstura izziņas avots, no kura tiek sniegta informācija pamatojoties uz izziņas izdarītāja atsevišķu pieprasījumu. Katrai no datu bāzēm (DNS, daktiloskopiskā datu bāze LATAFIS un ložu/čaulu identifikācijas sistēma ALCIS) ir savs tiesiskais regulējums, kas nosaka tās izmantošanu un tajos nav paredzēta pieeju sniegšana citām ekspertīžu iestādēm. Ziņas no datu bāzēm ir saņemamas likumos noteiktā kārtībā. Tādējādi ekspertīžu iestāžu sašķeltība vairākās juridiskās vienībās apgrūtina kvalitatīvu un ātru tiesu ekspertīžu veikšanas iespēju.

[13] Būtiska problēma ir ekspertīžu veikšanas ilgums, ko izraisa nepārdomāti un atsevišķos gadījumos nevajadzīgi, pārāk dārgi vai darbietilpīgi liela apmēra „pasūtījumi” no izziņas izdarītāju puses, liekot tiesu ekspertiem „meklēt adatu siena kaudzē”, kas ir iespējams, taču ne vienmēr ir nepieciešams patiesības noskaidrošanai un vainīgo personu saukšanai pie atbildības, un kas aizņem ievērojami daudz tiesu eksperta laika.

[14] Kvalitatīva tiesu ekspertīžu veikšana ir pamats kvalitatīvam tiesas procesam valstī. Koncentrējoties galvenokārt uz kriminālprocesuālajām ekspertīzēm jāatzīst, ka bez eksperta atzinuma nav iedomājama gandrīz nevienas krimināllietas izskatīšana, taču efektīvs un iespējami ātrs kriminālprocess ir būtiskākais sabiedrības drošības garants, nodrošinot gan cietušo, gan aizdomās turēto, apsūdzēto un tiesājamo, kā arī visas sabiedrības tiesību un interešu aizstāvību. VTEB, VTMEC, VPKP un Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes Ekspertīžu dienests tiek galvenokārt finansēti no tiem piešķirtās valsts budžeta dotācijas, kā maksas pakalpojumus veicot vienīgi ekspertīzes civillietās, kas sastāda nelielu daļu no veikto ekspertīžu kopskaita.

[15] RPNC, kas darbojas kā kapitālsabiedrība, galvenokārt balstoties uz privāttiesību principiem, jautājumus, kas saistīti ar ekspertīžu veikšanu un apmaksu, risina atšķirīgi. 2007.gada 14.septembrī starp RPNC un Valsts policiju noslēgts līgums par medicīnisko pārbaužu veikšanu un apmaksu, atbilstoši kuram RPNC veic alkohola, narkotisko vielu un psihotropo vielu ietekmes medicīniskās pārbaudes, bet Valsts policija apņemas šīs pārbaudes apmaksāt atbilstoši RPNC cenrādim. Šāda vienošanās noslēgta neskatoties uz to, ka ekspertīze alkohola, narkotisko un psihotropo vielu noteikšanai iespējama gan pašas Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldē (pašreiz

Kriminālistikas pārvaldē šī ekspertīze netiek veikta cilvēka bioloģiskajā vidē, tomēr iegādātās iekārtas pieļauj arī ekspertīzes veikšanu cilvēka bioloģiskajā vidē), gan Valsts Tiesu medicīnas ekspertīžu centrā. Līgumā noteikts maksimālais ekspertīzes veikšanas ilgums (14 dienas), kas arī tiek ievērots, tādējādi padarot RPNC veiktās ekspertīzes to pasūtītājam pievilcīgākas. Tik ātra rīcība ir iespējama, jo RPNC Alkohola, narkotisko un psihotropo vielu reibuma ekspertīzes nodaļas eksperti strādā diennakts darba režīmā. Vidējā viena izmeklējuma cena 2008.gadā sastādīja Ls 59 (svārstoties no Ls 7 līdz Ls 100).

Ambulatorās un stacionārās tiesu psihiatriskās ekspertīzes tiek apmaksātas no veselības aprūpes budžeta attiecīgās programmas pamatojoties uz līgumu starp Veselības obligātās apdrošināšanas aģentūru (VOAVA), kas administrē veselības aprūpes pakalpojumu apmaksai paredzētos finanšu līdzekļus, un RPNC. 2009. gadā ar VOAVA noslēgtajā līgumā par sekundārās ambulatorās veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu I pusgamam ambulatoro tiesu psihiatrisko ekspertīžu veikšanai ir noteikta finansējuma kvota 35421 Ls jeb 5900 Ls mēnesī. Vienas ambulatorās ekspertīzes (manipulācijas) tarifs ir 129 Ls. Tātad mēnesī VOAVA apmaksā 46 ekspertīzes, bet faktiski procesa virzītājs nosūta uz ekspertīzēm vidēji 50 personas mēnesī. Reālā pārstrāde netiek apmaksāta, kā arī netiek segtas psiholoģisko ekspertīžu izmaksas. Līgumā par stacionārās veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu VOAVA atmaksā vienu gultas dienu 18,39 Ls un pacienta iemaksu 12,00 Ls (jo tiesu psihiatriskai ekspertīzei pakļautie ir no pacientu iemaksas atbrīvotā pacientu kategorija).

**[16] Iestāžu atbalsta funkcijas 2008.gadā
(atbilstoši iestāžu sniegtajai informācijai)**

Iestāde	Atbalsta/Pamatdarbība	Amatu skaits	Gadā (LVL)	% (algas)
Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centra Ķīmiski toksikoloģiskā laboratorija				
		20	183862.75	
	Atbalsta	1	3344	2%
	Pamatdarbība	19	180518.75	98%
VP Kriminālistikas pārvalde				
		253	2 483 201	
	Atbalsta	18	154 883	7%
	Pamatdarbība	235	2 328 318	93%
VTEB				
		51	392568.00	
	Atbalsta	11	205615	20%
	Pamatdarbība	40	840638	80%
VTMEC				
		200	1724440.44	
	Atbalsta	27	126600	7%
	Pamatdarbība	173	1597840.44	93%

(atbilstoši Funkciju audita grupas aprēķinam, kas pamatots uz iestāžu iesniegtajiem algu sarakstiem štata darbiniekiem un Ministru kabineta 2009.gada 27.janvāra instrukciju Nr.3 „Kārtība, kādā plāno un veic valsts pārvaldes funkciju auditu un ievieš funkciju audita ieteikumus”).

Iestāde	Atbalsta/Pamatdarbība	Count of Amats	Gadā (LVL)	% (algas)
Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centra Ķīmiski toksikoloģiskā laboratorija		20	183862.756	
	Atbalsta	2	17925.5	10%
	Pamatdarbība	18	165937.256	90%
VP Kriminālistikas pārvalde		223	1237872	
	Atbalsta	21	136248	11%
	Pamatdarbība	202	1101624	89%
VTEB		51	392568	
	Atbalsta	16	132336	34%
	Pamatdarbība	35	260232	66%
VTMEC		200	1724440.44	
	Atbalsta	26	103560	6%
	Pamatdarbība	174	1620880.44	94%
Grand Total		494	3538743.196	

Pakalpojumu funkcijas

[17] Visas valsts tiesu ekspertīžu iestādes sniedz pakalpojumus kā izziņas iestādēm un tiesām, tā nepieciešamības gadījumā arī citām fiziskām un juridiskām personām. Šādā izpratnē valsts tiesu ekspertīžu iestādes darbojas kā pakalpojumus sniedzēji, kas, neatkarīgi no pakalpojuma saņēmēja juridiskā statusa (valsts iestāde vai privātpersona) sniedz viena veida pakalpojumu – eksperta atzinumu. Līdz ar to šādā izpratnē valsts tiesu ekspertīžu iestāžu darbs 100% apmērā ir saistīts ar pakalpojumu sniegšanu.

Finanšu rādītāju kopsavilkums 2009.gadam

2009.gada budžets (plānotais)	VTMEC		VTEB		VPKr.P	
	summa	%	summa	%	summa	%
Resursi izdevumu segšanai- IENĒMUMI, t.sk.	2 116 421	100	597893	100	2594896	100
ieņēmumi no budžeta iestāžu sniegtajiem maksas pakalpojumiem un citi pašu ieņēmumi (par nomu un īri)	3600	0.17				
pārējie iepriekš neklasificētie budžeta iestāžu ieņēmumi par sniegtajiem maksas pakalpojumiem un citi pašu ieņēmumi	45450	2.15	6300	1.05	103200	3.97
dotācija no vispārējiem ieņēmumiem	2067371	97.68	591593	98.95	2491696	96.03
IZDEVUMI KOPĀ, t.sk.	2116421	100	597893	100	2594896	100
atlīdzība, atalgojums, darba devēja valsts sociālā apdrošināšanas obligātās iemaksas, sociāla rakstura pabalsti un kompensācijas	1974127	93.28	484023	80.95	2230632	85.96
komandējumi un dienesta braucieni	1500	0.07	8225	1.38	68	0.003
preces un pakalpojumi	89 144	4.21	51012	8.53	84172	3.24
krājumi, t.sk. zāles, ķimikālijas un tml.	36400	1.72	12873	2.15	252316	9.72
budžeta iestāžu nodokļu maksājumi	4500	0.21			2508	0.1
biedra naudas un dalības maksas ES starpautiskajās institūcijās			1800	0.30		
kapitālie izdevumi	10750	0.51	39960	6.68	25200	0.97
Summa, kuru būtu jāsaņem, lai nodrošinātu pasūtīto pakalpojumu	2 067 371	x	591593	x	2510896	x

Funkciju audita ieteikumi par turpmāko funkciju veikšanu valsts pārvaldē⁴

[18] Tā kā valsts tiesu ekspertīžu iestāžu funkcijas to darbību reglamentējošajos dokumentos nav plaši aprakstītas un, kā konstatēts iepriekš, ekspertīžu veikšana ir atzīstama par būtisku valsts funkciju, atteikšanās no tās izraisītu ievērojamu neatklātu noziedzīgu nodarījumu skaita pieaugumu un līdz ar to ievērojamu sabiedrības drošības apdraudējumu, Funkciju audita grupa atzina, ka atteikšanās no tiesu ekspertīžu veikšanas kā valsts funkcijas kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu procesā nav iespējama. Konceptuāli būtu risināms jautājums par iespējamību procesa izmaksas (tajā skaitā ar ekspertīzes veikšanu saistītās izmaksas) notiesājoša sprieduma gadījumā piedzīt no notiesātās personas.

[19] Ir praktiski neiespējami paredzēt nākotnē izdarāmo noziedzīgo nodarījumu veidu un to, kādas pēdas tiks atstātas nākotnē izdarīto noziedzīgo nodarījumu vietās, un, ņemot vērā to, ka viens eksperts parasti ir sertificēts veikt ekspertīzi vairākās jomās, Funkciju audita grupa atzīst, ka konkrētajā gadījumā nav pamatoti atsevišķi analizēt katra ekspertīzes veida nepieciešamību vai katrā ekspertīžu veidā veikto ekspertīžu skaitu konkrētā laika periodā. Nevienā tiesu ekspertīžu iestādē nodarbinātie

⁴ Saskaņā ar Ministru kabineta 27.01.2009. instrukciju Nr.3 „Kārtība, kādā plāno un veic valsts pārvaldes funkciju auditu un ievieš funkciju audita ieteikumus” 1.pielikumu

eksperti nestrādā tikai pie viena ekspertīzes veida, tāpēc situācijā, kurā kāds no ekspertīžu veidiem netiek pieprasīts, nav novērojama personāla vai iekārtu dīkstāve, bet gan personāls, gan iegādātās iekārtas tiek izmantotas citu ekspertīžu veikšanai.

Līdz ar to resursu ietaupījums iegūstams, nevis ievērojami samazinot ekspertu skaitu, bet optimizējot valsts tiesu ekspertīžu iestāžu struktūru, nodrošinot informācijas tehnoloģiju izmantošanu veicamo un veikto ekspertīžu uzskaitē, kā arī samazinot atbalsta funkciju veicēju skaitu, disciplinējot ekspertīžu noteicējus un racionalizējot institūciju pasūtīto ekspertīžu veidus un apjomu.

[20] Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes Ekspertīžu dienests dokumentu tehnisko ekspertīzi veic no 2002.gada novembra. Pašreiz Ekspertīžu dienestā ir 7 eksperti, kuru ikdienas amata pienākumi ir tieši saistīti ar robežsardzes pamatpienākumiem, proti, šie eksperti nodrošina nekavējošu dokumentu ekspertīzi uz robežas (lidostā „Rīga”, uz Latvijas – Krievijas robežas), kas nebūtu iespējams, ja katrs dokuments, par kura autentiskumu radušās šaubas, būtu jānogādā galvaspilsētas ekspertīžu birojā. Eksperti veic arī citus uzdevumus – dokumentu padziļinātu izpēti robežpārbaudes otrajā līnijā, viltoto dokumentu aprakstu sagatavošanu, robežsargu izglītošanu u.tml. Visas atbalsta funkcijas Ekspertīžu dienestam nodrošina Valsts robežsardzes attiecīgās struktūrvienības, atsevišķas amatpersonas atbalsta funkciju veikšanai nav nodarbinātas. 2008.gadā Ekspertīžu dienesta eksperti veikuši 80 dokumentu tehniskās ekspertīzes un 1332 padziļinātās pārbaudes, kas matemātiski sastāda vidēji 201 dokumenta pārbaudi katram ekspertam gadā jeb aptuveni 19 pārbaudes mēnesī. Kopējā Ekspertīžu dienesta ekspertu atlīdzībai izlietotā naudas summa 2008.gadā sastādīja LVL 57 872, līdz ar to viena dokumenta pārbaudes vidējās izmaksas sastāda LVL 41.

Tā kā darbs, atklājot viltotus dokumentus valsts robežšķērsošanas gadījumā, ir veicams nekavējoties, jo persona, par kuras uzrādīto dokumentu ir radušās šaubas, tiek aizturēta (tiek ierobežotas būtiskas šīs personas tiesības uz brīvību), kā arī ņemot vērā to, ka ietaupījums, likvidējot Ekspertīžu dienestu, būs mazāks par indivīdu tiesībām nodarīto kaitējumu, likvidējot iespēju nekavējoties uz robežas veikt dokumentu ekspertīzi, Funkciju audita grupa atzīst, ka **izmaiņas Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes Ekspertīžu dienesta darbībā nav nepieciešamas.**

[21] Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes sastāvā ietilpst Ekspertīžu birojs, Kvalitātes vadības nodaļa, Reģionu birojs, materiāli tehniskās apgādes grupa un Grāmatvedības grupa. Tādējādi secināms, ka, lai arī Kriminālistikas pārvalde ir Valsts policijas struktūrā, tās atbalsta funkcijas (grāmatvedība, kvalitātes vadība, apgāde) tiek nodrošinātas atsevišķi no vispārējās Valsts policijas grāmatvedības, kvalitātes vadības un apgādes.

2008.gadā Kriminālistikas pārvaldē atbilstoši tās iesniegtajam štatu sarakstam bija nodarbināti 223 cilvēki, kas strādāja kā štata darbinieki, un 33 ārštata darbinieki. Reģionu birojā strādājošo 150 personu slodzi veido izbraukumi uz notikumu vietām, ekspertīžu veikšana un dalība izmeklēšanas darbībās. Kopējais Kriminālistikas pārvaldes budžets 2008.gadā sastādīja LVL 2 813 711, no kuriem ieņēmumi no maksas pakalpojumiem tikai 3,98% jeb LVL 112 100. Atlīdzībai 2008.gadā iztērēts LVL 2 433 356 jeb 86,5%. Uzturdevas kompensācijai 2008.gadā iztērēts **LVL 317 117.**

Lielākajai daļai Kriminālistikas pārvaldē nodarbināto personu piešķirtas speciālās dienesta pakāpes atbilstoši Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likumam, taču šādu pakāpju piešķiršana nav pamatota, jo Kriminālistikas

pārvaldē strādājošo darbs nav tiešā veidā saistīts ar tiesību aizsardzību vai sabiedriskās drošības un kārtības nodrošināšanu.

Papildus ekspertīžu veikšanai Kriminālistikas pārvalde veic šādus uzdevumus:

- DNS nacionālās datu bāzes uzturēšana;
- pirkstu nospiedumu un pēdu datu bāzes uzturēšana (LATAFIS);
- ložu un čaulu kolekcijas uzturēšana;
- izņemto narkotisko un psihotropo vielu, šaujamieroču, munīcijas un sprāgstvielu glabāšana;
- šaujamieroču kolekcijas veidošana;
- šaujamieroču atšaušana;
- narkotisko un psihotropo vielu iznīcināšana;
- ložu un čaulu automatizētās identifikācijas sistēmas uzturēšana (ALCIS);
- viltoto Eiro naudas zīmju klasifikācija un ievade Eiropas Centrālās Bankas uzturētajā datu bāzē (CMS);
- datu par personas identifikācijas dokumentiem ievade FADO sistēmā;
- viltoto papīra naudas zīmju un metāla monētu kolekcijas uzturēšana;
- pirotehnisko izstrādājumu klasifikācija.

Situācija, kurā vienas organizācijas (Valsts policijas) struktūrvienība (Kriminālistikas pārvalde) pati uztur amata vietas atbalsta funkciju veikšanai, nav atbalstāma. Līdzīgi, kā norādīts iepriekš, nav atbalstāma situācija, kurā Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes veiktās ekspertīzes tiek veiktas arī citā valsts pārvaldes iestādē – Valsts tiesu ekspertīžu birojā. Ievērojot minēto, Funkciju audita grupa ierosina apvienot Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldi ar Valsts tiesu ekspertīžu biroju, iegūstot ietaupījumu uz atbalsta funkciju rēķina.

Pašreizējā situācijā Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes eksperti reģionos nodrošina ne tikai ekspertīžu veikšanu, bet arī notikuma vietu apskati un pēdu izņemšanu notikuma vietās. Tā kā notikumu vietās atstātās pēdas ir ļoti dažādas, praksē nav iespējams nodrošināt visu veidu ekspertu izbraukšanu uz tām, tāpēc Funkciju audita grupas ieskatā pierādījumu un pēdu izņemšana no notikumu vietām būtu atstājama kriminālistikas speciālistiem – Valsts policijas darbiniekiem, ekspertus pieaicinot vienīgi sevišķi sarežģītos gadījumos. Tādējādi tiktu nodalītas ekspertīžu veikšanas un izziņas funkcijas, papildus nodrošinot ekspertu neatkarību un izziņas izdarītāju atbildību par savu rīcību notikumu vietās. Šādu pieeju atbalstījis arī Valsts tiesu ekspertīžu birojs. Valsts policijas koledža, kas pašreiz apmāca kriminālistikas speciālistus, kā arī kriminālistika kā atsevišķs mācību kurss šobrīd ir iekļauta Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes mācību programmā. Vienlaikus būtu veicināma kriminālistikas mācību kursa atjaunošana Latvijas Policijas akadēmijā, kā arī atsevišķas apmācības programmas izveidošana jau diplomētiem speciālistiem kriminālistikas padziļinātai apguvei.

[22] Funkciju audita grupa ir saņēmusi ierosinājumu likvidēt regulārās vītņstobru atšaušanas funkciju un noteikt, ka attiecīgie ieroči atšaujami tikai vienu reizi, ko veic to oficiālās izplatītājinstitūcijas. Vienlaikus Funkciju audita grupa nav saņēmusi aptiprinājumu tam, ka vienreiz atšauti ieroči to intensīvas lietošanas laikā nemainītu savas trases vai tās nebūtu iespējams mākslīgi pārveidot. Funkciju audita grupas ieskatā noziedzības palielināšanās risks, izmantojot oficiāli iegādātus šaujamieročus, neatsver argumentus, kas stādīti par labu ieroču regulāras atšaušanas funkcijas likvidācijai (neērtības, kas tiek sagādātas šo ieroču īpašniekiem).

[23] **Valsts Tiesu ekspertīžu birojā** 2009.gadā atbilstoši tā iesniegtajam štatu sarakstam strādā 51 personas, no tām 4 ārštata darbinieki. 11 cilvēki nodarbināti atbalsta funkciju veikšanā (grāmatvedība, lietvedība, uzkopšana, personāla vadība, kvalitātes vadība u.tml). Atbalsta funkcijās nodarbināto kopējā noteiktā mēnešalga 2009.gadā paredzama **LVL 132 336**.

VTEB, sākot no 2008.gada, īsteno Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta līdzfinansētajā projektu „VTEB kapacitātes palielināšana, nodrošinot atbilstību labas prakses un starptautiskiem kvalitātes standartiem un stiprinot tiesiskumu Latvijā” („Strengthening the Judiciary in Latvia by Improving Capacity of the State Forensic Science Bureau of Latvia in Order to Comply with Best Practice and International Quality Standards”), kurš beigsies 2009.gada 30.novembrī par summu EUR 730975 .

Kā norādīts iepriekš, Valsts tiesu ekspertīžu biroja veiktās ekspertīzes lielā mērā pārklājas ar Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes veiktajām ekspertīzēm, kas nav atbalstāmi, tāpēc Funkciju audita grupa ierosina apvienot Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldi ar Valsts tiesu ekspertīžu biroju, iegūstot ietaupījumu uz atbalsta funkciju rēķina.

[24] **Valsts tiesu medicīnas ekspertīzes centrs** veic tiesu medicīniskās ekspertīzes fiziskām personām, kuru dzīvībai un veselībai nodarīts kaitējums, kā arī pēkšņā nāvē mirušām personām. 2008.gadā veiktas 12 008 ekspertīzes, no tām 3402 pēkšņā nāvē mirušām personām, bet 8608 – dzīvām personām.

VTMEC 2009.gadā atbilstoši tā iesniegtajam štatu sarakstam strādā 206 personas un ir izveidotas 16 rajonu un starprajonu tiesu medicīnas ekspertīzes nodaļas, kurās nodarbinātas 78 personas. Administratīvajā struktūrvienībā nodarbinātas 10 personas, personāla struktūrvienībā 2 personas, grāmatvedības nodaļā 4 personas. Citās struktūrvienībās atbalsta funkcijas veic 4 personas. Atbalsta funkcijās nodarbināto kopējā noteiktā mēnešalga 2009.gadā paredzama **LVL 103 560**.

2008.gadā VTMEC paredzētais finansējums bija LVL 2 531 757, no kura LVL 2 396 466 jeb 94,6 % tika izlietots darba samaksai un darba devēja sociālās apdrošināšanas iemaksām.

Atsevišķas VTMEC veiktās ekspertīzes pārklājas ar Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes veiktajām ekspertīzēm (cilvēka matu morfoloģiskā izpēte, cilvēka bioloģiskā materiāla DNS genotipa noteikšana, narkotisko un psihotropo vielu izpēte, spirta un alkohola izpēte). Vienlaikus funkciju audita ietvaros tika konstatēta būtiska problēma – no cilvēka līķa netiek noņemtas iespējamā noziedzīga nodarījuma izdarītāja pirkstu pēdas daktiloskopiskās ekspertīzes veikšanai un iespējamai vainīgo personu identifikācijai, jo VTMEC nav attiecīgu ekspertu, savukārt nozieguma vietā šīs pēdas ne vienmēr ir iespējams izņemt. Lai novērstu abas norādītās problēmas, kā arī lai apvienotu atbalsta un pārvaldes funkcijas un lai nodrošinātu vienveidīgu procesu un principu piemērošanu (ieskaitot dokumentu elektronisko apriti) visās ekspertīžu iestādēs valstī, Funkciju audita grupa ierosina apvienot VTMEC ar VPKP un VTEB, nodrošinot vienotajā ekspertīžu iestādē strādājošo ekspertu savstarpēju sadarbību visu nepieciešamo pēdu identifikācijā, lai atrastu un sodītu vainīgās personas.

[25] **SIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs”** kā valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību darbojas kopš 2007.gada novembra, sniedzot ambulatoro un stacionāro medicīnisko palīdzību personām, kurām konstatētas psihiskās slimības vai uzvedības traucējumi, piemērojot medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus personām

saskaņā ar tiesas nolēmumu, veicot psihiatrisko rehabilitāciju un sniedzot ambulatoro un stacionāro narkoloģisko palīdzību.

Tiesu ekspertīžu jomā SIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs” veic tiesu psihiatriskās, tiesu psiholoģiskās un kompleksās ekspertīzes, kā arī narkotisko un psihotropo vielu un alkohola ietekmes ekspertīzes.

Tā kā funkciju audita uzdevums ir veikt auditu valsts tiesu ekspertīžu iestādēs, funkciju audita ietvaros netika apskatīta SIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs” darbība, kas nav saistīta ar tiesu ekspertīžu veikšanu. Vienlaikus, veicot funkciju auditu, nedrīkst ignorēt pieņemto lēmumu par RPNC pievienošanu Austrumu slimnīcai, kā rezultātā alkohola un narkotisko vielu pārbaudes būs nepieciešams veikt arī pašreizējās Austrumu slimnīcas vajadzībām.

Funkciju audita darba grupa secināja, ka būtu nepamatoti atdalīt personas ārstēšanu no tiesu psihiatrisko un psiholoģisko ekspertīžu veikšanas. Vienlaikus, personu ārstēšana nebūtu saistāma ar tiesu ekspertīžu iestādes darbību. Tādējādi vienotajai tiesu ekspertīžu iestādei nebūtu pievienojamas tās RPNC struktūrvienības, kas veic tiesu psihiatriskās, tiesu psiholoģiskās un kompleksās ekspertīzes.

Narkotisko un psihotropo vielu un alkohola ietekmes ekspertīzes tiek izmantotas administratīvo pārkāpumu procesā un kriminālprocesā un pamatā neatšķiras no citām tiesu ekspertīzēm, tās nav saistītas ar personu ilgstošu atrašanos ekspertīzes veikšanas vietā, tāpēc šo RPNC funkciju ierosinām pievienot vienotajai ekspertīžu iestādei. Lai arī šādi ietaupījums no atbalsta funkcijām nebūtu ievērojams, tomēr būtu nodrošināta vienotība valsts tiesu ekspertīžu veikšanā.

[26] **Funkciju audita ieteikumi:**

1. Lai nodrošinātu vienotu pieeju tiesu ekspertīžu veikšanā valstī, kā arī lai iespēju robežās nodrošinātu resursu ietaupījumu uz atbalsta un vadības funkcijas veicošajiem darbiniekiem, nepieciešams apvienot Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldi, Valsts tiesu ekspertīžu biroju un Valsts Tiesu medicīnas ekspertīžu centru, kā arī RPNC Alkohola, narkotisko un psihotropo vielu reibuma ekspertīzes veikšanas funkciju. Tā kā ekspertiestādēs kā eksperti šobrīd strādā policisti, robežsargi, ārsti un civildienesta ierēdņi, ierosinām noteikt vienotu ekspertu statusu un vienotas darba apmaksas sistēmu.

2. Funkciju audita grupa ierosina tiesu ekspertiem noteikt darbinieku juridisko statusu, jo nav saskatāmi normatīvajos aktos noteiktie priekšnoteikumi tam, lai tiesu ekspertiem noteiktu valsts civildienesta ierēdņa vai amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm statusu. Vienlaikus, statusa maiņa nedrīkstētu radīt papildus izdevumus valsts budžetā, tiesu ekspertus atbrīvojot no dienesta un pieņemot darbā. Princips, ka šādā situācijā kompensācija sakarā ar atbrīvošanu no amata netiek izmaksāta, ir iestrādāts 2009.gada 26.maijā Ministru kabinetā atbalstītajā likumprojektā „Grozījumi Valsts pārvaldes iekārtas likumā” un Finanšu ministrijas izstrādātajā likumprojektā „Par vienotu valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu (darbinieku) atlīdzības sistēmu”.

3. Ievērojot Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes un Valsts tiesu ekspertīžu biroja veikto ekspertīžu pārklāšanos, abas šīs institūcijas pakāpeniski būtu apvienojamas vienās telpās. Šobrīd Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldē tiek plānota jaunas ēkas būvniecība, taču, ņemot vērā valstī pastāvošo ekonomisko situāciju, tās realizācijas iespējamība ir apšaubāma. No Iekšlietu īpašumu valsts aģentūras ir saņemta informācija, ka ēkas tehniskā projekta izstrādi paredzēts beigt

2009.gada 31.augustā, taču tehniskā projekta esamība vien nenodrošina ēkas būvniecības uzsākšanu un pabeigšanu dabā, tāpēc iestādes būtu apvienojamas Aizsardzības ministrijas telpās Rīgā, Hospitāļu ielā 55, kur šobrīd liela daļa telpu netiek izmantotas, vienlaikus izskatīt iespējamību pārņemt no Aizsardzības ministrijas visu VTEB izmantoto ēku (šobrīd VTEB aizņem gandrīz 2/3 no 4 stāvu ēkas). Lai nodrošinātu visa veida ekspertīžu veikšanu vienā vietā, vienotajam ekspertīžu centram pievienojama arī pašreizējā RPNC funkcija – alkohola, narkotisko un psihotropo vielu reibuma ekspertīžu veikšana.

4. Lai papildus ietaupītu valsts budžeta resursus, nepieciešams risināt jautājumu, kas saistīts ar īres/nomas maksu no vienas valsts iestādes otrai. Tā kā jebkurš valstij piederošs nekustamais īpašums pieder Latvijas Republikai, nav pamatota situācija, kurā viena Latvijas Republikas institūcija maksā īres/nomas maksu citai.

5. Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes iekārtu un darbinieku pārvietošana veicama pakāpeniski, atbilstoši iekārtu kalibrēšanas grafikam un telpu pielāgošanas iespējām, izvairoties no nepieciešamības atkārtoti kalibrēt iekārtas ārpus kārtas (kalibrēšana atbilstoši metroloģisko pārbaužu programmai). Pieļaujama iespēja, ka līdz brīdim, kad būs pieejami nepieciešamie resursi, atsevišķas Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes struktūrvienības var atrasties līdzšinējās telpās.

6. Ievērojot Valsts tiesu medicīnas ekspertīžu centra specifiku un atšķirīgās ekspertīzes, Valsts tiesu medicīnas ekspertīžu centrs Rīgā saglabājams esošajās telpās, vienlaikus izveidojot vienotu vadību un vienoti nodrošinot atbalsta funkciju veikšanu. Tādējādi tiktu nodrošināta vienveidīga tiesu ekspertīžu politikas īstenošana un vienmērīga tiesu ekspertīžu veicēju attīstība. Ar laiku, ņemot vērā lietderības apsvērumus un praktisko nepieciešamību, vienotās ekspertīžu iestādes vadība var pieņemt lēmumu par atsevišķu VTMEC laboratoriju vai visa VTMEC pārvietošanu.

7. Jaunveidojamā Ekspertīžu biroja reģionālā struktūra organizējama vienoti Zemgalē, Latgalē, Kurzemē un Vidzemē, nodrošinot reģionālās struktūrvienības atrašanos 100-150 km attālumā no jebkuras vietas Latvijā. Līdz ar to optimizējama Valsts Tiesu medicīnas ekspertīžu centra reģionālā struktūra, iegūstot papildus ietaupījumu uz atbalsta funkciju veicējiem. Izvērtējama arī iespējama ekspertu skaita samazināšana. Šobrīd reģionos strādājošajiem ekspertiem pamatfunkcija ir notikuma vietas apskate un pēdu un lietisko pierādījumu izņemšana, sekundāra funkcija ir ekspertīžu veikšana. Pamatojoties uz minēto, šie cilvēki būtu jā saglabā reģionos policijas sastāvā kā inspektori – kriminālisti. Tie, kuriem ir sertifikāti attiecīgās eksperta specialitātēs, var veikt kā papildus pienākumu arī tās ekspertīzes, kuras neprasa būtiskus tehniskos ieguldījumus un kuras var veikt atkārtoti (sākotnējo daktiloskopisko, trasoloģisko u.c.). Ekspertīžu uzdošana inspektoriem kriminālistiem neradīs nekādas procesuālas problēmas, jo tās tiks noteiktas KPL 202.panta kārtībā. Šobrīd tikai 4 eksperti reģionos veic spirta un narkoloģisko vielu ekspertīzi (2-Valmierā, 1-Liepājā, 1-Daugavpilī), pārējiem 52 ir tiesības veikt pirkstu pēdu un trasoloģiskās ekspertīzes, kurās sākotnējos un bieži vien pietiekamos pētījumus var veikt bez būtiskiem tehniskajiem ieguldījumiem. Tā kā šie cilvēki ir un būs kompetenti notikumu vietu apskates speciālisti, viņi sniegs būtisku atbalstu izmeklēšanai lietisko pierādījumu un pēdu tālākajā virzībā.

Tiesu medicīnas eksperti šādā situācijā varēs gan nepieciešamības gadījumā izbraukt uz notikumu vietām, gan (atbilstoši jau šobrīd pastāvošajai praksei), nodrošināt liķa apskates un sekcijas veikšanu tā atrašanās vietā (morgā), neveidojot lielu skaitu reģionālo nodaļu (piemēram, jau šobrīd tiesu medicīnas eksperts no Ventspils brauc uz Kuldīgu veikt liķa sekciju). Tādējādi tiks nodrošināta pilnvērtīga un vienmērīga tiesu medicīnas ekspertu noslodze reģionos un panākts resursu ietaupījums uz telpu un atbalsta funkciju rēķina.

8. Valsts tiesu medicīnas ekspertīžu centra veiktās dzīvo cilvēku ekspertīzes bieži ir balstītas uz praktizējošu ārstu slēdzieniem un dokumentāciju, neveicot papildus pārbaudes. Līdz ar to šo ekspertīžu veikšanu daļēji iespējams nodot ārstiem, kas savas kompetences robežās konstatētu personai nodarīto miesas bojājumu raksturu un apjomu. Ārsti, ar kuriem konsultējās Funkciju audita grupa, piekrita šādam risinājumam, neuzskatot to par būtisku papildus apgrūtinājumu, jo jau šobrīd noziedzīgos nodarījumos cietušās personas dodas vispirms pie ārsta un pirmo medicīnisko palīdzību saņem tur, savukārt VTMEC eksperti personu apskata vēlāk vai pat izdara secinājumus vienīgi, pamatojoties uz ārsta sastādītajiem dokumentiem, ko apliecina Funkciju audita grupas apskatītie ekspertu atzinumi. Tiesu medicīnas ekspertu iesaiste līdz ar to varētu notikt tikai īpaši sarežģītos gadījumos, kad nepieciešamas padziļinātas zināšanas tieši jautājumos, kas saistīti ar personām nodarīto personisko kaitējumu.

Tomēr šī jautājuma pilnīgai atrisināšanai nepieciešama papildus izpēte un ārstniecības personu papildus izglītošana tiesu medicīnas jomā, līdz ar to priekšlikuma īstenošana būtu iespējama tikai ar 2012.gadu. Izšķiroties par šādu risinājumu, ietaupītie līdzekļi būtu jānovirza ārstu apmācībai tiesu medicīniskās dokumentācijas sastādīšanā.

9. Būtiska valsts tiesu ekspertīžu iestāžu problēma ir iespējami nepamatoti vai nevajadzīgi nozīmētās ekspertīzes. Lai risinātu šo problēmu, nepieciešams mainīt valsts budžeta resursu plūsmu, novirzot valsts budžeta līdzekļus nevis ekspertīžu iestādei, bet institūcijām, kas pasūta ekspertīzes (Valsts policijai, Tiesu administrācijai, prokuratūrai), tādējādi nodrošinot mērķtiecīgi noteiktas ekspertīzes un ekspertīžu pasūtītāju atbildību par nozīmēto ekspertīžu veidu, apjomu un nepieciešamību konkrētajā lietā. Sākotnēji sistēmas ieviešanai un aprobēšanai būtu izdalāmi iezīmēti resursi ministrijā, kuras padotībā atradīsies vienotā ekspertīžu iestāde.

10. Lai nodrošinātu iespēju īstenot 9.priekšlikumu, vienotās ekspertīžu iestādes juridiskais statuss būtu nosakāms – Valsts aģentūra, atbilstoši 2009.gada 13.maijā Valsts sekretāru sanāksmē prezentētajam valsts aģentūru tiesiskā regulējuma un finansēšanas modeļa pilnveidošanas koncepcijas projektam, mainot valsts aģentūru statusu no budžeta iestādes uz budžeta finansētas institūcijas statusu.

11. Valsts budžeta resursu plūsmas izmaiņas arī veicinātu privāto ekspertu iesaisti tiesu ekspertīžu tirgū. Pašreiz ekspertīzes pasūtītājam jāizvēlas starp „bezmaksas” ekspertīzi kādā no valsts ekspertīžu iestādēm un „maksas” ekspertīzi no privātā eksperta. Izmainot finanšu plūsmu, visas ekspertīzes kļūs „maksas”, tāpēc procesa virzītājs ekspertīzes veicēju varēs izvēlēties, balstoties uz kvalitātes apsvērumiem. Nav pamata uzskatīt, ka privāto ekspertu korupcijas risks būtu augstāks par valsts iestādē strādājošu ekspertu korupcijas risku. Vienlaikus, Latvijā šobrīd ir sertificēti četri privātie tiesu eksperti, kas nepieļauj tūlītēju visu viena veida ekspertīžu

nodošanu privātajam sektoram, tāpēc šāda nodošana būtu veicama pakāpeniski, dodot iespēju veidoties tirgum šajā jomā un iespēju privātajam sektoram attīstīties. Jau pašreiz privātais sektors varētu daļēji nodrošināt autotehnisko, infotehnisko, DNS un grāmatvedības ekspertīžu veikšanu, saņemot atbilstošu valsts pasūtījumu. Privāto ekspertu iesaisti veicinātu arī normatīvo aktu un pastāvošo prasību vienkāršošana, kas ļautu arī nozares ekspertiem, kas nav juristi (piemēram, ārstiem), iegūstot tiesu eksperta sertifikātu, darboties kā tiesu ekspertiem, ņemot vērā, ka ekspertīžu veikšanā būtiskāka nozīme ir speciālajām zināšanām nozarē un atzinuma pamatotībai, nevis atbilstībai formālām prasībām.

12. Izveidojot vienotu ekspertīžu iestādi, nepieciešams izlemt jautājumu par tās padotību. Iepazīstoties ar pasaules pieredzi šajā jomā secināms, ka valstu skaits, kurās ekspertīžu iestādes ir padotas Tieslietu ministrijai, ir praktiski līdzvērtīgs valstu skaitam, kurās ekspertīžu iestādes ir padotas Iekšlietu ministrijai. Vienotās ekspertīžu iestādes padotība Tieslietu ministrijai veicinātu tās neatkarību no procesa virzītāja, jo ekspertiestādes atrašanās vienā sistēmā ar izmeklēšanu rada sabiedrībā bažas par izmeklēšanas nodrošināšanu ar objektīviem pierādījumiem. Norādām, ka, lai nošķirtu izmeklēšanas un ekspertīzes funkciju, ekspertiestāde ir jāatdala no Valsts policijas, kas veic notikuma vietas apskates ar mērķi izņemt un procesuāli nostiprināt pēdas un lietiskos pierādījumus.

Pašreizējā ekonomiskajā situācijā jāņem vērā arī tas, ka Iekšlietu ministrijas Valsts policijai ir telpu un transporta resursi visā Latvijas teritorijā, tomēr ekspertīzes funkciju veikšanai šie faktori nav būtiski.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2003. gada 29. aprīļa noteikumu Nr. 243 „Tieslietu ministrijas nolikums” (turpmāk – nolikums) 5.2.1. un 5.12. apakšpunktu Tieslietu ministrija izstrādā un īsteno valsts politiku tiesu sistēmas un tiesu ekspertīzes sistēmas jomā. Nevienai citai ministrijai saskaņā ar pastāvošajiem normatīvajiem aktiem šī funkcija nav uzdots.

13. Lai nodrošinātu izziņas un ekspertīzes funkciju nošķiršanu, būtu samazināms pašreizējais Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes reģionālajās nodaļās strādājošo skaits, saglabājot amata vietas vienīgi ekspertīžu veikšanai, vienlaikus palielinot Valsts policijā strādājošo skaitu. Vienlaikus nepieciešams būtiski uzlabot Valsts policijas darbinieku zināšanas kriminālistikā, veidojot īpašus tālākizglītības kursus un seminārus, padziļinot Valsts policijas koledžā apgūstamās zināšanas šajā jomā, kā arī atjaunojot kriminālistikas mācību kursu Latvijas Policijas akadēmijā. Apsverama iespēja Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes mācību programmā iekļauto kriminālistikas mācību kursu atļaut apmeklēt arī klausītājiem, kas jau ieguvuši diplomu, tādējādi nodrošinot padziļinātu kriminālistikas priekšmeta apguvi. Šim mērķim būtu novirzāma daļa no funkciju audita ieteikumu īstenošanas rezultātā ietaupītajiem resursiem.

Funkciju audita secinājumu un ieteikumu ieviešanas plāns

Tabula Nr.1.

Nr. p.k.	Ieteikums	Pamatojums ieteikumam	Veicamās darbības	Atbildīgā institūcija, ieviešanas termiņš
1.	Izveidot vienu ekspertīžu iestādi (valsts aģentūru) Tieslietu ministrijas padotībā	1. Atbilstoši TM nolikumam, TM izstrādā un īsteno valsts politiku tiesu sistēmas un tiesu ekspertīzes jomā; 2. Objektivitātes nodrošināšanai ir jānošķir izmeklēšanas un ekspertīzes funkcijas.	1. Grozījumi normatīvajos aktos, kas paredz tiesu ekspertīžu iestādes un to darbību	TM 01.01.2010
1.1.	Pievienot VTEB iestādei VTMEC iestādi, VPKP un RPNC Alkohola, narkotisko un psihotropo vielu reibuma ekspertīzes veikšanas funkciju	1. VTEB īsteno Norvēģijas valdības līdzfinansētu projektu un saistības vēl būs 5 gadi pēc projekta pabeigšanas 2009.gada 30.novembra; 2. VTEB ir akreditēta iestāde trīs ekspertīžu jomās atbilstoši ISO 17025: 2005 standarta prasībām, līdz ar to samazinātos akreditācijas izmaksas; 3. Ir iespēja nomāt telpas tik cik nepieciešams darbības nodrošināšanai.	1. Nepieciešamo normatīvo aktu izstrāde iestāžu reorganizācijai 2. Nepieciešamās faktiskās darbības iestāžu apvienošanai (reorganizācijas komisijas izveide un darbība, darbinieku pārceļšana vai atbrīvošana no amata) 3. Vienotās ekspertīžu iestādes nolikuma izstrāde un apstiprināšana 4. Ekspertīzēm izmantoto metožu unifikācija un akreditācija	TM 01.01.2010
1.2.	Apvienot VTMEC rajona nodaļas un VPKP reģionu nodaļas, izveidojot ekspertīžu iestādes reģionālās nodaļas – Vidzeme, Kurzeme, Latgale, Zemgale.	1. Nelietderīgi uzturēt tik daudz nelielu nodaļu; 2. Uzturēšanas un administrēšanas izmaksas.	1. Vienotās ekspertīžu iestādes reglamenta un struktūras izstrāde	Vienotās ekspertīžu iestādes vadītājs 01.02.2010
1.3.	Noteikt apvienoto iestāžu statusu – aģentūra	1. Ekspertīžu iestādes pamatuzdevums ir pakalpojumu sniegšana valsts pārvaldes iestādēm un	1. Vienotās ekspertīžu iestādes nolikuma izstrāde	TM 01.01.2010

		privātpersonām 2. Ekspertīžu iestādes darbības nodrošināšanai nepieciešams elastīgs finansēšanas modelis 3. Lai samazinātu nepamatoti nozīmētu ekspertīžu kaitu nepieciešams mainīt ekspertīžu iestādes finansēšanas modeli, ekspertīžu veikšanu finansējot kā maksas pakalpojumus, bet pārējo darbību – caur dotāciju no valsts budžeta, kas iespējams vienīgi aģentūras tiesiskajā statusā	un apstiprināšana	
1.4.	Noteikt ekspertīžu veicējiem vienotu statusu – darbinieks	1. Šobrīd ir atšķirīgi statusi ekspertiem (policists, ierēdnis, darbinieks); 2. Atšķirīgi samaksas noteikumi, izdienas pakāpes. 3. Ekspertu veiktais darbs neatbilst ne ierēdņa, ne policista darbībai	1. Esošo ekspertu pārcelšana no pašreizējām ekspertīžu iestādēm uz vienoto ekspertīžu iestādi	TM 01.01.2010
2.	Pārņemt no Aizsardzības ministrijas ēku Hospitāļu ielā 55 ekspertīžu iestādes darbības nodrošināšanai	1. Nodrošināta iespēja izvietot ekspertīžu iestādes vienuviet (izņemot VTMEC); 2. Ietaupījums valsts budžetā uz īres maksas rēķina (Ls 0,14/m ²); 3. Ērta piebraukšana; 4. Iekārtu darbību neietekmē satiksme.	1. Pārrunu veikšana ar Aizsardzības ministriju 2. Ministru kabineta rīkojuma sagatavošana un virzīšana apstiprināšanai 3. Nekustamā īpašuma reģistrācija Zemesgrāmatā Tieslietu ministrijas personā	TM 01.09.2010
3.	Izstrādāt pamatotu aprēķinu vienas ekspertīzes (vai vienas eksperta darba stundas) izcenojumam ekspertīžu iestādē	1. Nav precīzu datu cik katrā ekspertīžu iestādē maksā viena ekspertīze, kā rezultātā nav iespējams salīdzināt ekspertīžu iestāžu darbību un noteikt ekspertīžu vidējos izcenojumus. 2. Praktiski nav iespējams izvērtēt, vai iespējami ietaupījumi, iegādājoties ekspertīzes no ārvalsts pakalpojumu sniedzējiem.	1. Nepieciešams aprēķināt vidējās katras konkrētās ekspertīzes izmaksas	VTEB VPKP VTMEC RPNC 01.11.2009
4.	Mainīt finansēšanas kārtību ekspertīžu iestādei – pasūtītājs maksā par ekspertīzi	1. Liels skaits nepamatotu ekspertīžu 2. Procesa virzītājam nav iespējams pasūtīt ekspertīzes privātajiem ekspertiem, jo nav attiecīga finansējuma	1. Nepieciešamo normatīvo aktu izstrāde lai nodrošinātu iespēju piešķirt Iekšlietu ministrijai valsts budžeta	TM 01.11.2009

			<p>dotāciju ar mērķi apmaksāt tiesu ekspertīžu veikšanu</p> <p>2. Nepieciešamo normatīvo aktu izstrāde, uzliekot pienākumu procesa virzītājiem lēmumā par ekspertīzes noteikšanu norādīt ekspertīzes veikšanai izmaksājamo summu</p>	
4.1.	Valstij dotēt nepieciešamo datu bāzu uzturēšanu, audu bankas uzturēšanu, kā arī veicināt informācijas tehnoloģiju izmantošanu veicamo un veikto ekspertīžu uzskaitē	<p>1. Šo funkciju veikšanai ir valstiski svarīga nozīme</p> <p>2. Šo funkciju veikšana ir nesaraucami saistīta ar ekspertīžu veikšanu</p> <p>3. Šo funkciju veikšana nav tieši iekļaujama atsevišķu ekspertīžu izmaksās</p> <p>4. Nav pieejama vienota uzskaitē par veiktajām ekspertīzēm</p>	1. Aprēķināt valsts dotējamo funkciju izmaksas pamatota valsts budžeta dotācijas pieprasījuma izstrādāšanai	TM 01.11.2009
4.2.	Finansējumu paredzēt Iekšlietu ministrijas budžetā kā dotāciju ekspertīžu pakalpojumu nodrošināšanai	1. Iekšlietu ministrija (Valsts policija) ir lielākais ekspertīžu pasūtītājs, tāpēc ekspertīžu veikšanai nepieciešamās izmaksas kā dotācija noteiktam mērķim iekļaujamas Iekšlietu ministrijas budžetā	1. Iekšlietu ministrijas budžeta pieprasījuma izstrāde, no pašreizējām ekspertīžu iestāžu izmaksām atskaitot ietaupījumu no atbalsta funkcijām, valsts budžeta dotāciju tieši ekspertīžu iestādei, kā arī 10% kā prognozi par samazinājumu, samazinoties nepamatoti nozīmētajām ekspertīzēm	IeM Likuma „Par valsts budžetu 2010.gadam,, izstrādes procesa ietvaros
5.	Dzīvo cilvēku ekspertīzes daļēji (vienkāršākos gadījumus) funkciju nodot ārstiem	<p>1. Pašreizējās dzīvo cilvēku ekspertīzes bieži tiek balstītas uz ārstu uzstādīto diagnozi un dokumentāciju</p> <p>2. Cietušās personas ir spiestas apmeklēt gan ārstu, gan tiesu medicīnas ekspertu</p>	1. Konceptijas izstrāde, izvērtējot riskus un ieguvumus, nododot dzīvo cilvēku ekspertīzes	VM 01.12.2009

			ārstiem 2. Mācību programmas izstrāde un realizācija	
6.	Izstrādāt programmu kriminālistu sagatavošanai ar padziļinātu kriminālistikas attīstību	1. Sertificēti eksperti pašreiz tiek noslogoti ar notikumu vietu apskates uzdevumiem 2. Eksperti tiek sertificēti noteiktu ekspertīžu veikšanai, taču speciālistam, kas savāc šos pierādījumus, jābūt kompetentam kvalitatīvi izņemt jebkura veida pēdas	1. Janas mācību programmas izstrāde Latvijas Policijas akadēmijā Iespēja atsevišķi klausīties jau izstrādāto kursu Latvijas Universitātē	TM LU LPA 01.01.2011
7.	Veikt aprēķinus nepieciešamajiem remontdarbiem un iekārtu pārvietošanai	1. Iekārtu pārvietošana, atvienošana un pievienošana, kā arī kalibrēšana prasa īpašu vērību 2. Telpām, kurās atrodas iekārtas, tek izvirzītas īpašas prasības 3. VTEB un VPKP komentāros norādīta pretrunīga informācija saistībā ar iekārtu pārvietošanas izmaksām	1. Atsevišķi aprēķināt VPKP un VTMEC iekārtu pārvietošanas izmaksas 2. Aprēķinus veikt, ievērojot iekārtu kalibrēšanas grafiku	TM 01.11.2009
8.	Izvērtēt iespēju mazināt birokrātiju eksperta atzinuma sastādīšanas procesā ar mērķi atvieglot eksperta atzinuma sastādīšanu, dodot iespēju atzinumu sastādīt speciālistiem bez sevišķām zināšanām jurisprudencē	1. Nepieciešamība nodot dzīvo cilvēku ekspertīžu veikšanu ārstiem 2. Nepieciešamība paplašināt privāto ekspertu darbību 3. Nepieciešamība veicināt privātā sektora iesaisti ekspertīžu veikšanā (grāmatvedības, IT, autotehniskās, DNS ekertīzes) 4. Nepieciešamība atvieglot un efektīvizēt ekspertu darbu	1. Nepieciešamo normatīvo aktu izstrāde ekspertu atzinumu sastādīšanas atvieglošanai	TM 01.01.2010

Prognozētais budžeta līdzekļu ietaupījums, ja tiek īstenoti FA ieteikumi

Tabula Nr.2.

Ieteikuma Nr. [26]	Ietaupījums gadā LVL	Piezīmes
1.	111 674	Apvienojot tikai VTEB, VPKP un RPNC Alkohola, narkotisko un psihotropo vielu reibuma ekspertīzes veikšanas funkciju, ietaupījums uz atbalsta funkcijām
1.	45 120	Pievienojot apvienotajai iestādei arī VTMEC, papildus ietaupījums uz atbalsta funkcijām
2.	317 117	Uzturdevas kompensācijas policijas darbiniekiem
3; 4	3 000	Pašreizējā telpu īre
7	43 140	Ietaupījums, reorganizējot VTMEC reģionālo struktūru
8	219 673	Ietaupījums, nododot dzīvo cilvēku ekspertīžu veikšanu ārstiem
9; 10; 11	314 867	Ietaupījums, samazinoties nepamatoti nozīmētām ekspertīzēm (provizorisks – 10% no budžeta pamatdarbībai)
13	538 632	Ietaupījums, nošķirot noziedzīgu nodarījumu vietu apskates funkcijas no ekspertīžu veikšanas funkcijām
	1 593 223	
	1 054 591	Tā kā ietaupījums, nošķirot noziedzīgu nodarījumu vietu apskates funkcijas no ekspertīžu veikšanas funkcijām, veidosies vienīgi tiesu ekspertīžu jomā, taču šādi ietaupītie darbinieki novirzāmi Valsts policijai, korekti rēķināt ietaupījumu, atņemot 13.ieteikumu.
Kopā:	LVL	

Ieteikumi rīcībai ar audita ieteikumu ieviešanas rezultātā iekonomētajiem valsts budžeta līdzekļiem

1. Ietaupījums, kas iegūts, nošķirot noziedzīgu nodarījumu vietu apskates funkcijas no ekspertīžu veikšanas funkcijām (LVL 538 632), novirzāms Valsts policijai, izveidojot kriminālistikas speciālistu amata vietas, kā arī kriminālistikas speciālistu apmācībām un atsevišķa mācību kursa izstrādei Latvijas Policijas akadēmijā. Pēc kursa izstrādes un ieviešanas ietaupījums izlietojams citu valsts prioritāšu finansēšanai;
2. Ietaupījums, kas iegūts, nododot dzīvo cilvēku ekspertīžu veikšanu ārstiem (LVL 219 673), sākotnēji novirzāms ārstu apmācībai pilnā apmērā, pakāpeniski samazinot finansējuma apmēru un atlikušos līdzekļus izlietojot citu valsts prioritāšu finansēšanai;
3. Ietaupījums, kas iegūts, apvienojot iestādes un likvidējot atbalsta funkcijas (LVL 155 473), sākotnēji novirzāms reorganizācijas, pārcelšanās un remonta izdevumu segšanai, bet 2012.un turpmākajos gados izlietojams citu valsts prioritāšu finansēšanai.
4. Pārējais ietaupījums (LVL 678 124) novirzāms citu valsts prioritāšu finansēšanai

Pielikumā:

1. Izziņa "Par funkciju auditā iesaistīto pušu paustajiem iebildumiem, priekšlikumiem un komentāriem par ziņojuma projektu" uz 13.lp.
2. Tieslietu ministrijas viedoklis par funkciju audita ziņojuma projektu uz 3 lpp.
3. Iekšlietu ministrijas viedoklis par funkciju audita ziņojuma projektu uz 2lpp.
4. Veselības ministrijas viedoklis par funkciju audita ziņojuma projektu uz 3 lpp.
5. Valsts tiesu ekspertīžu biroja viedoklis par funkciju audita ziņojuma projektu uz 4lpp.
6. Valsts tiesu medicīnas ekspertīzes centra viedoklis par funkciju audita ziņojuma projektu uz 4lpp.
7. Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes komentāri pie funkciju audita ziņojuma projektu uz 16 lpp.
8. Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes Ekspertīžu dienesta viedoklis par funkciju audita ziņojuma projektu uz 1 lpp.
9. SIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs” viedoklis par funkciju audita ziņojuma projektu uz 3 lpp.

Darba grupas vadītāja

I.Bite Perceva

I.Bite Perceva, 67082904;

S.Zaharāne, 67876049;

D.Jurēvica, 67028355

LR Tieslietu ministrijas
Ekspertīžu biroja struktūrskāme

